Landskerfi bókasafna

Topplistar útlána 2017

Greinargerð

1. Inngangur

Topplistar útlána eru listar yfir vinsælustu eða mest lánaðu titlana í aðildarsöfnum Gegnis og fyrir Gegni sem heild. Topplistar útlána eru til frá árinu 2013. Í sumarbyrjun 2017 voru gerðar endurbætur á topplistunum sem gera öllum kleift að skoða það sem mest er lánað eftir safnaflokkum, landsvæðum, efnisflokkum og árum og ársfjórðungum.

Topplistar útlána eru annars vegar öllum aðgengilegir á vef Landskerfis bókasafna, http://landskerfi.is undir „Um okkur“ -> Vinsælustu titlarnir og hins vegar aðgengilegri innskráðum á þjónustuvef undir Topplistar. Á opna vefnum er hægt að skoða upplýsingar um safnahópa en einungis innskráðir starfsmenn bókasafna geta skoðað tölur fyrir einstök söfn.

Ítarlega greinargerð er um topplistanna er í 3. kafla hér að neðan.

2. Vinsælast

Bókfræðiupplýsingar í Gegni eru flokkaðar eftir tegund efnis eða bókfræðisniði t.d. bækur, tímarit, tónlist og svo framvegis. Fjöldi eintaka sem tengjast mismunandi bókfræðisniði er mjög misjafn, t.d. eru margfalt fleiri eintök tengd á hvern tímaritstitil heldur en bókartitil. Fjöldi eintaka sem tengd eru ákveðnum titli hefur afgerandi áhrif á mögulegan fjölda útlána. Þetta má glöggt sjá þegar topplistar útlána fyrir allt efni Gegnis eru skoðaðir. Þar eru tímaritatitlar í öllu efstu sætum.

Mynd 1: Mest lánuðu titlar í Gegni 2017

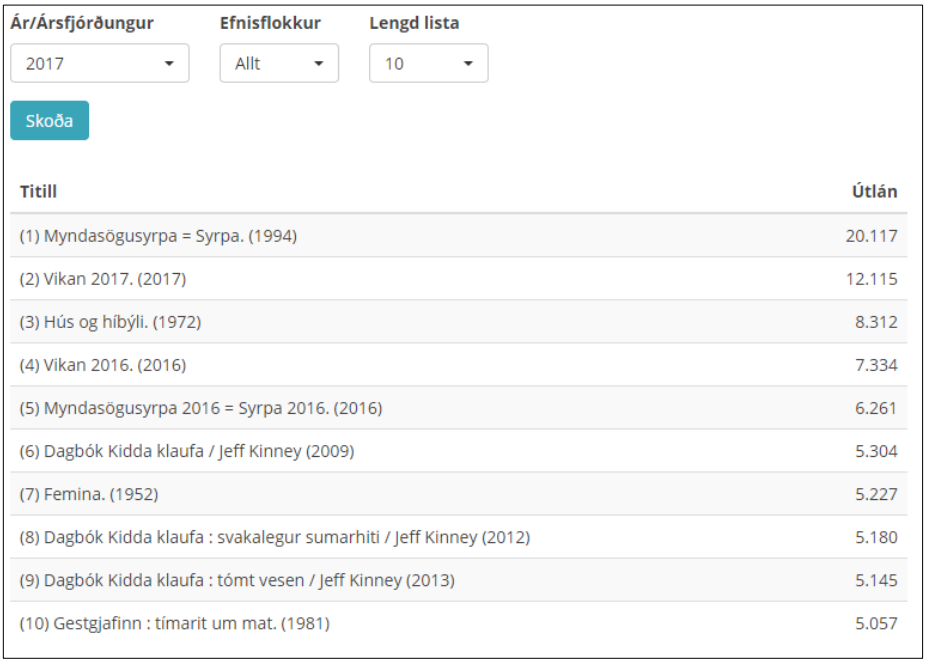

Ár/Ársfjórðungur: 2017 | Efnisflokkur: Allt | Lengd lista: 10

Skoða

Titill	Útlán
(1) Myndasögusyrpa = Syrpa. (1994)	20.117
(2) Vikan 2017. (2017)	12.115
(3) Hús og híbýli. (1972)	8.312
(4) Vikan 2016. (2016)	7.334
(5) Myndasögusyrpa 2016 = Syrpa 2016. (2016)	6.261
(6) Dagbók Kidda klaufa / Jeff Kinney (2009)	5.304
(7) Femina. (1952)	5.227
(8) Dagbók Kidda klaufa : svakalegur sumarhiti / Jeff Kinney (2012)	5.180
(9) Dagbók Kidda klaufa : tómt vesen / Jeff Kinney (2013)	5.145
(10) Gestgjafinn : tímarit um mat. (1981)	5.057

Þegar topplistar yfir vinsælustu bækurnar árið 2017, fyrir Gegni sem heild, eru skoðaðir er greinilegt að efni fyrir börn er mjög vinsælt. Tíu efstu titlarnir eru barnabækur. Það er augljóst hvað er vinsælast hjá börnum en „Dagbók Kidda klaufa“ er í átta efstu sætunum.

Mynd 2: Vinsælustu bækurnar í Gegni 2017

Ár/Ársfjórðungur: 2017 | Efnisflokkur: Bækur | Lengd lista: 10

Skoða

Titill	Útlán
(1) Dagbók Kidda klaufa / Jeff Kinney (2009)	5.304
(2) Dagbók Kidda klaufa : svakalegur sumarhiti / Jeff Kinney (2012)	5.180
(3) Dagbók Kidda klaufa : tómt vesen / Jeff Kinney (2013)	5.145
(4) Dagbók Kidda klaufa : ekki í herinn! 3 / Jeff Kinney (2011)	4.824
(5) Dagbók Kidda klaufa : kaldur vetur / Jeff Kinney (2014)	4.784
(6) Dagbók Kidda klaufa : hundaheppni / Jeff Kinney (2016)	4.736
(7) Dalalíf / Guðrún frá Lundi. (2016)	4.726
(8) Dagbók Kidda klaufa : besta ballið / Jeff Kinney (2015)	4.604
(9) Dagbók Kidda klaufa : Róbbi rokkar / Jeff Kinney (2010)	4.331
(10) Þín eigin hrollvekja / Ævar Þór Benediktsson (2016)	3.566

Ein af nýjungum við topplistana í sumarbyrjun 2017 var möguleikinn á að skoða listana eftir ársfjórðungum. Talið var að styttri tímabil myndu auka markaðsgildi topplistanna fyrir bókasöfnin og hvetja þannig til lestrar. Þegar listarnir eru skoðaðir eftir ársfjórðungum er ljóst að fjölbreytileikinn í lestrarmynstri og útlánum er mjög breytilegur eftir ársfjórðungum. Hér má sjá fimm vinsælasta fullorðinsefnið í almenningsbókasöfnum á Austurlandi eftir ársfjórðungum 2017. Eins og sjá má ef þessar fjórar myndir eru bornar saman þá er aðeins tvær bækur sem koma tvisvar fyrir sem eru Tvísaga eftir Ásdísi Höllu Bragadóttur og Nornin eftir Camilla Läckberg annars eru allir aðrir titlar einstakir á hverju tímabili.

Mynd 4: Mest lánuðu fullorðinsbækurnar í almenningsbókasöfnum á Austurlandi eftir ársfjórðungum 2017

janúar – mars 2017

(1) Tvísaga : móðir, dóttir, feður / Ásdís Halla Bragadóttir. (2016)
(2) Heiða : - fjalldalabóndinn - / Steinunn Sigurðardóttir. (2016)
(3) Drungi / Ragnar Jónasson. (2016)
(4) Petsamo / Arnaldur Indriðason. (2016)
(5) Aflausn / Yrsa Sigurðardóttir. (2016)

apríl – júní 2017

(1) Í skugga valdsins / Viveca Sten (2017)
(2) Englar vatnsins / Mons Kallentoft (2017)
(3) Tvísaga : móðir, dóttir, feður / Ásdís Halla Bragadóttir. (2016)
(4) Þögult óp / Angela Marsons (2017)
(5) Ævinlega fyrirgefið : skáldsaga / Anne Birkefeldt Ragde (2017)

júlí – september 2017

(1) Mannslíkaminn : litróf náttúrunnar / Susanne Fabricius ... [et al.] (2011)
(2) Orðspor 2 / Ása Marin Hafsteinsdóttir, Kristjana Friðbjörnsdóttir (2016)
(3) Korku saga (2001)
(4) Nornin / Camilla Läckberg (2017)
(5) Ljótur leikur / Angela Marsons (2017)

október – desember 2017

(1) Mistur / Ragnar Jónasson. (2017)
(2) Korku saga (2001)
(3) Ekki vera sár / Kristín Steinsdóttir. (2017)
(4) Nornin / Camilla Läckberg (2017)
(5) Afætur / Jussi Adler-Olsen (2017)

3. Forsendur

Grunnurinn að topplistum útlána byggir á samtengingu bókfræðiupplýsinga og útlánaupplýsinga. Safnað er saman útlánum allra eintaka hvers titils / bókfræðifærslu á hverju aðildarsafni Gegnis til að fá heildarútlán hvers titils fyrir valið ár.

Titill → Safn → Eintök → Útlán → Ár = Heildarútlán titils á ári

Tölulegar upplýsingar geta aldrei orðið betri en undirliggjandi gögn. Topplistar útlána eru rýndir eins og kostur er en samt sem áður er ekki hægt að tryggja að gögnin séu villulaus. Aðildarsöfn Gegnis bera ábyrgð á að skoða topplista fyrir sitt safn og ber þeim að tilkynna til Landskerfis bókasafna um villur eða annað sem ekki stemmir.

Upplýsingar um titla byggja á bókfræðiskráningu en fyrir utan titilupplýsingar er bókfræðisnið (þ.e.a.s. hvort um er að ræða bók, tímarit eða annað efni) og kóðar úr „008“ stýrisviði bókfræðifærslunnar lagðir til grundvallar við talningu. Eðli málsins samkvæmt geta titlar verið margfaldir í Gegni. Talningar eru byggðar á bókfræðifærslum en hver titill getur hugsanlega átt sér margar bókfræðifærslur. Margfaldar bókfræðifærslur byggja á mismunandi útgáfum, mismunandi sniði eins og bók, hljóðbók og svo framvegis. Þegar topplistarnir eru skoðaðir kemur eflaust margt spánskt fyrir sjónir, eins og að margar bókfræðifærslur eru fyrir vinsælustu titlana svo sem „Myndasögusyrpa“ með mismunandi ártölum. Oft er álitamál hvernig skuli kóða efni og einnig geta verið villur í kóðuninni. Þá þarf að skoða sérstaklega það sem stingur í stúf og meta hvort breyta eigi bókfræðiskráningunni fyrir seinni tíma úrvinnslu.

Vinsælasta efnið á bókasöfnunum er spennandi rannsóknarefni og vekur áhuga hjá fleirum en aðildarsöfnum Gegnis eins og t.d. fjölmiðlum og stjórnsýslu. Út frá upplýsinga- og persónuverndarsjónarmiðum telur Landskerfi bókasafna ekki stætt á því að hafa upplýsingar um einstök söfn á opnum vef. Til að koma til móts við aðra hagsmunaaðila en aðildarsöfn Gegnis var

ákveðið að flokka söfnin saman í hópa eftir safnategund og landssvæðum auk efnisflokkanna sem eru grunnþáttur í kerfislegri högun topplistanna.

3.1 Efnisflokkar

Efnisflokkar topplista byggja á bókfræðilegum upplýsingum sem skráðar eru fyrir hvern titil í kerfinu. Bókfræðilegar upplýsingar í Gegni eru skráðar í marksniði, samkvæmt bandaríska MARC 21 staðlinum, http://www.loc.gov/marc/.

Tafla 1: Bókfræðisnið í Gegni

Bókfræðisnið	Kóði
Bækur	BK
Tímarit	SE
Hljóðbækur	HB
Myndefni	VM
Tónlist	MU
Samsett gögn, þrjú eða fleiri ytri form	MX
Tölvugögn	CF
Kort	MP
Handrit	MA

Greining efnisflokkanna er annars vegar byggð á efnislegu bókfræðisniði sem lýsir formi titilsins þ.e.a.s. hvort um bók, tímarit, myndefni eða annars konar efni sé að ræða, sjá töflu 1 sem sýnir möguleg bókfræðisnið í Gegni. Hægt er að sjá nánari skilgreiningu á bókfræðisniðum í Handbók skrásetjara Gegnis, https://hask.landsbokasafn.is/index.php?page=format-007-kodar.

Hins vegar byggja efnisflokkarnir á upplýsingum úr stýrisviði 008 sæti 22 en þar eru skráðar upplýsingar um notendahóp, þ.e.a.s. hvort efni er ætlað börnum, fullorðnum og svo framvegis. Í töflu 2 er forsendum fyrir talningu útlána eftir efnisflokkum settar fram. Hægt er að sjá nánari skilgreiningu á notendahópum í Handbók skrásetjara Gegnis í kaflanum um 008 stýrisviðið https://hask.landsbokasafn.is/index.php?page=008-svid-lagmarkskodun.

Tafla 2: Forsendur fyrir efnisflokka topplista

Efnisflokkur	Bókfræðisnið	Stýrisvið 008
Allt efni	Engar bókfræðitakmarkanir	
Bækur	„BK“ eða bækur	
Tímarit	„SE“ eða tímarit	
Ekki bækur né tímarit	Hér er talning útlána miðuð við bókfræðisnið sem eru ekki bækur né tímarit. Þetta eru: - Hljóðbækur (HB) - Myndefni (VM) - Tónlist (MU) - Samsett gögn, þrjú að fleiri ytri form (MX) - Tölvugögn (CF) - Kort (MP) - Handrit (MA)	
Fullorðinsefni	bækur (BK) og hljóðbækur (HB)	sæti 22 = e
Unglingaefni	Öll bókfræðisnið (bækur, tímarit og fleira)	sæti 22 = j
Barnaefni	Öll bókfræðisnið (bækur, tímarit og fleira)	sæti 22 = b
Smábarnaefni	Öll bókfræðisnið (bækur, tímarit og fleira)	sæti 22 = a
Kennsluefni framhaldsskóla	Öll bókfræðisnið (bækur, tímarit og fleira)	sæti 22 = d
Kennsluefni grunnskóla	Öll bókfræðisnið	sæti 22 = c

3.2 Safnakóðar

Safnakóðar í Gegni eru settir saman úr fimm bókstöfum. Fyrstu þrír stafirnir vísa til heiti bókasafns, fjórði stafur vísar í safnategund og fimmti stafurinn vísar í kerfislega skiptingu safnanna sem byggir bæði á landssvæðum og hlutverki safnanna. Til dæmis er Amtsbókasafnið á Akureyri með safnakóðann AMAAN. Fyrstu þrír „AMA“ vísar í heiti safnsins, fjórði stafur „A“ vísar í það að Amtsbókasafnið er almenningsbókasafn og lokum „N“ sem vísar í landsvæðið Norðurland.

Tafla 3: Uppbygging safnakóða - Amtsbókasafnið á Akureyri = AMAAN

Sæti	Bókstafir	Vísar í:
1-3	AMA	Heiti safns = Amtsbókasafnið
4	A	Safnategund = Almenningsbókasafn
5	N	Landsvæði = Norðurland

Tafla 4: Uppbygging safnakóða - Myllubakkaskóli = MYLGS

Sæti	Stafur	Vísar í:
1-3	MYL	Heiti safns = Myllubakkaskóli
4	G	Safnategund = Grunnskólar
5	S	Landsvæði = Suðurland

3.3 Safnaflokkar

Safnaflokkar byggja á auðkenningu safns samkvæmt 4 staf í safnakóða. Eftirfarandi safnategundir eru skilgreindar í Gegni.

Tafla 5: Skilgreining fjórða stafs í safnkóða

4. STAFUR Í SAFNAKÓÐA	
Stafur	**Safnategund**
A	Almenningsbókasafn
E	Einkarekinn skóli
F	Framhaldsskólasafn
G	Grunnskólasafn
H	Háskólasafn
J	Skjalasafn
M	Læknisfræðibókasafn
P	Félagasamtök
R	Sérfræðibókasafn
T	Stjórnsýslusöfn

Nokkrum safnategundum var steypt saman til þess að ná fram stærri safnaflokkum til þess að koma í veg fyrir að einungis eitt eða tvö söfn væru í sumum þessara flokka en þá yrðu jafnframt upplýsingarnar greinanlegar niður á einstök söfn. Undir háskóla- og sérfræðisöfn eru söfn sem auðkennd eru sem skjalasöfn, læknisfræðibókasöfn, félagasamtök, stjórnsýslusöfn auk háskóla- og sérfræðisafna.

Tafla 6: Skilyrði flokkunar í safnategundir eftir fjórða staf í safnakóða

4. STAFUR Í SAFNAKÓÐA	
Stafur	**Safnategund**
A	Almenningssöfn
F	Framhaldsskólasöfn
G + E	Grunnskólasöfn
H + R + M + P + T + J	Háskóla- og sérfræðisöfn

3.4 Landsvæði

Landsvæði byggja á auðkenningu safns samkvæmt fimmta staf í safnakóða. Eftirfarandi auðkenni eru skilgreind í fimmta staf safnakóða í Gegni:

Tafla 7: Skilgreining fimmta stafs í safnkóða

5. STAFUR Í SAFNAKÓÐA		
Stafur	**Stjórnunareining**	**Kóði**
A	Almenningsbókasöfn	ICE53
F	Framhaldsskólar	ICE53
G	Grunnskólar	ICE55
H	Háskólabókasöfn	ICE51
K	HÍ Menntavísindasvið	ICE52
L	Landsbókasafn Íslands	ICE50

N	Norðurland	NOR50
P	Félagasamtök	ICE59
R	Sérfræðisöfn	ICE56
S	Suðurland	SUD50
T	Stjórnsýslusöfn	ICE57
U	Austurland	AUS50
V	Vesturland	VES50

Til þess að ná fram kerfislegu hagræði var bókasöfnunum í Gegni raðað niður í svonefndar stjórnunareiningar sem vísa í fimmta staf safnakóða. Í megindráttum var söfnum utan höfuðborgarsvæðisins skipt niður í flokka eftir landshlutum en söfn á höfuðborgarsvæðinu var skipt í stjórnunareiningar eftir eðli eða tegund safnsins eins og almenningsbókasöfn eða sérfræðibókasöfn. Hérna er fyrst og fremst um kerfislega högun að ræða sem hefur engin áhrif á leit en er sýnileg starfsfólki bókasafnanna í útlánaþætti Gegnis. Á vef Landskerfis bókasafna er hægt að sjá í hvaða stjórnunareiningu safn tilheyrir, https://www.landskerfi.is/um-okkur/bokasofnin.

Til þess að ná fram skiptingu eftir landshlutum var öllum stjórnunareiningunum nema Norðurlandi, Suðurlandi og Suðurnesjum, Austurlandi, Vesturlandi og Vestfjörðum safnað undir eitt hatt, Höfuðborgarsvæðið, sjá töflu 8.

Tafla 8: Skipting safna / stjórnunareininga í landshluta

5. STAFUR Í SAFNAKÓÐA	
Stafur	**Landsvæði**
A + F + G + K + R + P + L + H + T	Höfuðborgarsvæðið
N	Norðurland
S	Suðurland og Suðurnes
U	Austurland
V	Vesturland og Vestfirðir

Veigamestu undantekningar á skiptingu safna í landshluta varða háskóla landsins. Fjórar stjórnunareiningar hafa háskóla innan borðs. Það er misjafnt hvort háskólar tilheyra sínu landsvæði, t.d. tilheyrir Háskólinn á Akureyri stjórnunareiningunni „Norðurlandi“ en Háskólinn á Hólum stjórnunareiningunni „Hákólabókasöfn“, sjá töflu 9.

Tafla 9: Skipting háskólabókasafna eftir stjórnunareiningum

Stjórnunareining	**Bókasöfn**
Háskólabókasöfn	Listaháskóli Íslands Háskólinn í Reykjavík Landbúnaðarháskólinn Háskólinn á Bifröst Háskólinn á Hólum
HÍ Menntavísindasvið	Menntavísindasvið Háskóla Íslands
Landsbókasafn Íslands	Háskóli Íslands
Norðurland	Háskólinn á Akureyri

3.5 Ár/ársfjórðungar

Til þess auka notagildi topplistanna var bætt við styttri tímabilum en nú er hægt að birta topplistana eftir ársfjórðungum sem og heilum árum. Stefnt er að því að birta topplistana ársfjórðungslega í framtíðinni.

4. Val á topplistum

Topplistar útlána eru aðgengilegir á vef Landskerfis bókasafna. Það er gerður greinarmunur á því hvort verið sé að skoða einstök söfn, mismunandi safnaflokka eða landið í heild. Annars vegar eru topplistar þar sem söfn eru flokkuð saman eru opnir öllum á vefnum. Hins vegar geta innskráðir starfsmenn bókasafnanna nálgast topplista einstakra safna á þjónustuvef Landskerfis bókasafna.

4.1 Topplistar bókasafna á opnum vef

Topplistar fyrir Gegni sem eru öllum opnir og án innskráningar.

Þar er hægt að velja eftirfarandi.

4.2 Topplistar einstakra safna á þjónustuvef

Topplistar fyrir Gegni þar sem tölur eru greindar niður á einstök söfn eru á þjónustuvefnum og til þess að geta skoðað þær er nauðsynlegt að vera innskráður.

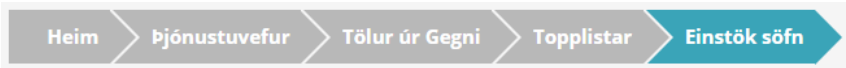

Til þess að velja bókasafn þarf að slá inn í línuna **Bókasafn** eitt af eftirtöldu

- upphaf á heiti bókasafns
- strengur innan úr nafni bókasafns
- safnkóði bókasafnsins
- ef ekkert bókasafn er valið þá birtast topplistar fyrir Gegni sem heild

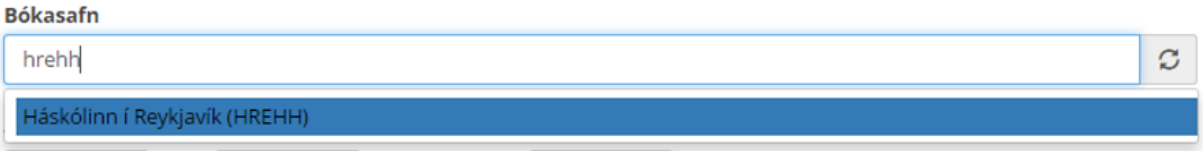

Það **þarf** að velja bókasafnið **með músinni**.

4.3 Val á topplistum -> Einstök söfn

Einungis innskráðir starfsmenn bókasafnanna geta nálgast topplista einstakra safna á þjónustuvef Landskerfis bókasafna. Topplistar fyrir einstök söfn eru aðgengileg undir „Topplistar -> Einstök söfn“

Þá er að velja eina breytu úr hverjum flokki.

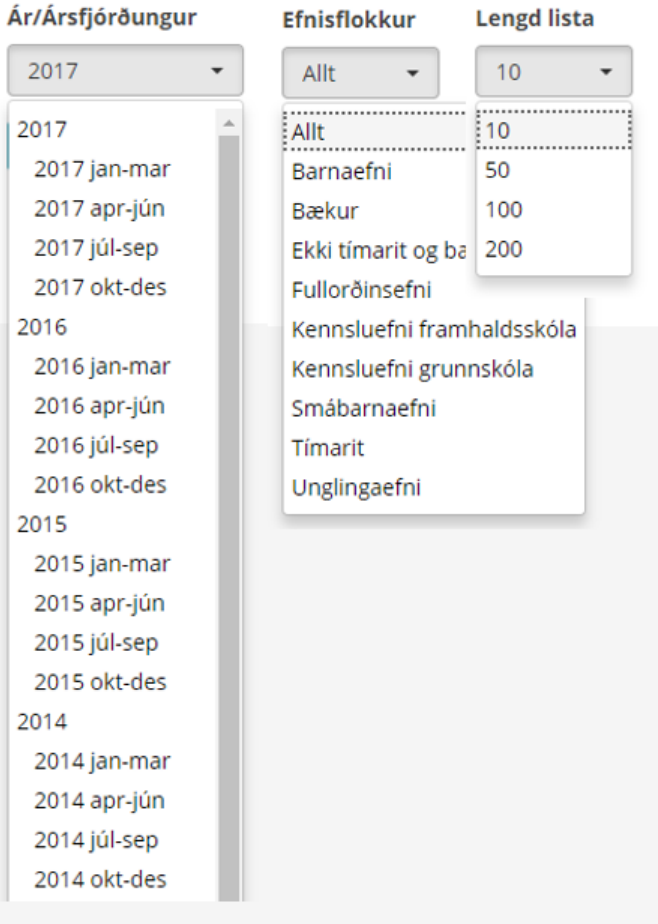

Þegar búið er að velja það leitað er eftir er smellt á Skoða neðst á síðunni.

Hafi ekkert bókasafn verið valið eru birtar tölur fyrir Gegni sem heild.

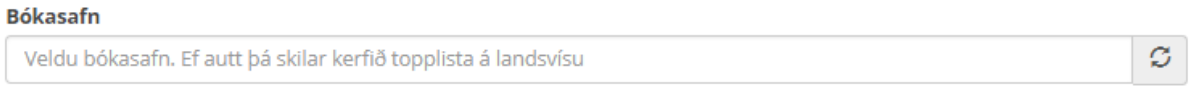

4.3 Frekari úrvinnsla

Ef vinna á frekar með efni töflunnar er auðvelt að færa þær yfir í Excel með því að smella á grænu táknmyndina fyrir neðan töfluna.

Bókasafn

Borgarbókasafnið Grófinni (BBAAA)

Ár/Ársfjórðungur 2017

Efnisflokkur Smábarnaefni

Lengd lista 10

Skoða

Titill	Útlán
(1) Íslensku dýrin mín = Icelandic animals / [ljósmyndari Pálína Ósk Hraundal]. (2013)	35
(2) Barbapabbi í langferð / Annette Tison og Talus Taylor (2007)	33
(3) Allt í fullu fjöri : Einar ormur, Siggi span, Grímur górilla og hinir prakkararnir / Richard Sca (2011)	33
(4) Depill í feluleik / Eric Hill (2015)	33
(5) Búðarferðin : opið / Bergrún Íris Sævarsdóttir, Ósk Ólafsdóttir. (2016)	33
(6) 1000 gluggar til þess að uppgötva heimilið / hönnun Susana Hoslet Barrios (2016)	30
(7) Letipúkar / Sigurlaug H. S. Traustadóttir og Lára Garðarsdóttir. (2016)	28
(8) Feimnispúkar / Sigurlaug H. S. Traustadóttir og Lára Garðarsdóttir. (2016)	27
(9) Snuddustrákurinn / [höfundur Áslaug Baldursdóttir (2015)	27
(10) Asnaskóli / [texti] Julia Rawlinson, [teikningar] Lynne Chapman (2007)	26

Svona lítur Excel-taflan út.

A	B
Landskerfi bókasafna - bókasafnskerfið Gegnir: Útlánatölur. Topplisti útlána 2017. 10 efstu. Tegund efnis: Smábarnaefni	
Titill	Útlán
(1) Íslensku dýrin mín = Icelandic animals / [ljósmyndari Pálína Ósk Hraundal]. (2013)	35
(2) Barbapabbi í langferð / Annette Tison og Talus Taylor (2007)	33
(3) Allt í fullu fjöri : Einar ormur, Siggi span, Grímur górilla og hinir prakkararnir / Richard Sca (2011)	33
(4) Depill í feluleik / Eric Hill (2015)	33
(5) Búðarferðin : opið / Bergrún Íris Sævarsdóttir, Ósk Ólafsdóttir. (2016)	33
(6) 1000 gluggar til þess að uppgötva heimilið / hönnun Susana Hoslet Barrios (2016)	30
(7) Letipúkar / Sigurlaug H. S. Traustadóttir og Lára Garðarsdóttir. (2016)	28
(8) Feimnispúkar / Sigurlaug H. S. Traustadóttir og Lára Garðarsdóttir. (2016)	27
(9) Snuddustrákurinn / [höfundur Áslaug Baldursdóttir (2015)	27
(10) Asnaskóli / [texti] Julia Rawlinson, [teikningar] Lynne Chapman (2007)	26

5. Lokaorð

Grunnurinn að topplistum útlána og ýmiskonar annarri gagnavinnslu byggir á gagnamódeli sem Landskerfi bókasafna hefur þróað. Gagnamódelið eykur mjög á möguleika á vinnslu og framsetningu tölfræðinnar. Annað verkefni sem byggir á módelinu er árslokatölfræði fyrir aðildarsöfn Gegnis.

Greining á bókfræðigrunni Gegnis er grunnurinn að úrvinnslu fyrir greinargerðir sem birtar hafa verið á vef Landskerfis bókasafna og kallast „Tölur úr bókfræðigrunni Gegnis, greinargerð um söfnun og úrvinnslu tölulegra upplýsinga til ársloka xxxx“.

Reykjavík í febrúar 2018

Sigrún Hauksdóttir